

af 20,000 Rbd. med det særlige Formaal der ved tillige at skabe Midler til, at uformuende Bondespøner — han nævnte udtryffeligt Huusmandspøner — kunne faae Underviisning ved Bondeskolerne. Det er en sund, en god og en rigtig Tanke, men seer det ærede Medlem da ikke, at han derved paa en vis Maade kommer i Modsigelse med sig selv? Hvori er det, det ærede Medlem bestræber sig for at foretage en Forandring? Det er deri, at Underviisningsvæsenet bestaaer ved Statens Hjælp; det er deri, man gennem alle disse Forslag søger at opnaae en Forandring, men det, hvorom det ærede Medlem nu vil gjøre Forslag, er jo netop en Vedligeholdelse af Underviisningsvæsenet paa Statens Bekostning (Hør!). Ja, hør, det er dette „Hør“, jeg ogsaa vil bede taget tilfølg. Det er en Modsigelse, at et saadant Forslag fremkommer, thi Et af To maa stee; enten maa man sige: Underviisningsvæsenet udover det Grundlovens § 85 bestemmer, er ingen Statsfag, og man hder da Intet dertil (Hør!) — ja, hør, deri er man enig med mig, men man vil da ikke kunne bidrage til nogenformet Underviisning, altsaa heller ikke til den, som det ærede Medlem for Veile Amts 2den Valgkreds foreslaaer at bidrage til — eller ogsaa maa man sige: Underviisningsvæsenet udenfor det, som § 85 bestemmer, er ogsaa en Statsfag, og man maa da organisere det, bringe Orden deri; men man skal da ikke lade et giebligt Indfald være raadende; man skal ikke, fordi man ved 2den Behandling faaer en Tanke, allerede ved 3die Behandling komme med Forslag til at gennemføre den paa et ganske enkelt Punkt. Jeg skal tillade mig at sige de Herrer, at jeg troer, at dersom den Dpfattelse, jeg har af, hvorledes et idealt Underviisningsvæsen i Landet skulde være, maatte komme til Udførelse, vilde det ganske anderledes stemme med det, der nu er foreslaaet af den ærede Folkethingsmand for Veile Amts 2den Valgkreds, end Nogen er tilbøielig til at troe, fordi man altid tillader sig at formene, at jeg bestandig taler Statsstilfunds Sag, men det er, mine Herrer, en Misforstaaelse. Jeg taler Underviisningens Sag, jeg taler den Underviisnings Sag, som jeg anseer for at være et

Statsfermaal; men det er endnu ikke bragt i Orden eller i System hertilands, hvorledes denne Underviisning skal være ordnet, og det er meget naturligt. Jeg bebrejder hverken de afgaaede eller den nuværende Minister, at det ikke er gjort Noget i den Retning; jeg forstaaer det meget godt; thi vi have hertilands haft vore Hænder fulde af meer end nok af Sorger og Bryderier, til at der skulde have været Tid til at tænke paa en Omorganisation af noget Saadant, og jeg tilstaaer desuden, at det, saaledes som Forholdene ere her i Landet, har været mindre nødvendigt. Er der nemlig noget Land, hvor det er let for den simple Mand at faae en god, sund og solid Underviisning, som kan bringe ham udover den Virkekreds, hvortil han er opfødt, saa er det Danmark. Jeg troer, at det hele Underviisningsvæsen her i Landet fra Øverst til Nederst staaer paa en saadan Fod og i en saadan Sammenhæng, at nogen radical Forandring ingenlunde er paatrængende nødvendig; men erkjender man, at den er det, skal man ogsaa gaae frem med Orden og med en bestemt Mening om, hvor man vil hen. Maa det da nu være mig tilladt til Slutning med saa Ord at sige, hvorledes jeg betragter denne Sag? Det har aldrig kunnet falde mig ind gennem bestemte Forslag, der gik i det Enkelte, at forfølge nogen Bestræbelse efter at organisere paa dette Punkt, thi det er Daarstab, det er efter min Mening Lapperi, det kan intet Medlem af Folkethinget eller af Landstinget eller af nogenformet Folkerepræsentation gjøre. Han har ingen Indflydelse derpaa, men det er Regjeringen, som skal gjøre det. Han kan fremsætte sin Anskuelse, og dersom han kan faae Tilslutning fra forskellige Sider, især fra Regjeringsmagten, kan han vente at opnaae Noget; men uden dette er det Lapperi. Jeg vil tilstaae, mine Herrer, at jeg er fattet paa, at en Deel af, hvad jeg vil anføre, ikke vil vinde Anerkjendelse fra alle Sider; thi det vil nærme sig socialistiske Bestræbelser. Der maa være en elementair Underviisning i Landet, som giver til Alle og Enhver, hvad der er bestemt i Grundlovens § 85, men dette forlanger jeg givet i offentlige Lærestifter, der skulde optage alle Samfundsclasser, og hvorhen alle disse skulde være lige tilbøielige til at